

Remissvar

Jernkontorets diariennr: 07/23

Stockholm 2023-04-21

Klimat- och näringslivsdepartementet
Enheten för branscher och industri
Sussie Gylesjö

Remiss: KN2023/02645

Förordning om kritiska och strategiska råmaterial - European Critical Raw Materials Act

Jernkontoret har ombetts att yttra sig över EU-kommissionens förslag till förordning om kritiska och strategiska råmaterial – *European Critical Raw Materials Act*. Inledningsvis följer några allmänna kommentarer med bäring på förslaget potential att säkra råvaruförsörjningen på ett effektivt och hållbart sätt. Därefter följer mer specifika kommentarer på de enskilda delarna av förslaget.

Allmänna kommentarer

Det är välkommet och angeläget att EU nu agerar för att säkra sitt behov av kritiska och strategiska råvaror. Syftet med den föreslagna förordningen är att stärka EU:s självständighet genom att säkra tillgången till de strategiska råvaror som krävs för att genomföra den gröna och digitala omställningen. Det föreslås därför att mål inrättas som innebär att dessa strategiska råvaror till minst 10 procent skall utvinnas, minst 40 procent bearbetas och minst 15 procent återvinnas inom EU senast år 2030. I övrigt måste EU:s behov tillgodoses genom import. För att minska beroendet av enskilda länder får dock högst 65 procent av en och samma strategiska råvara importeras från ett enskilt land. Eftersom målen i fråga, om EU:s interna förmåga att säkra försörjningen och att diversifiera importen, inte är bindande, inställer sig frågan huruvida metoden är ett tillräckligt effektivt instrument för att säkra EU:s behov av de strategiska råvarorna.

Förslaget innebär vidare att så kallade strategiska projekt som kan stärka EU:s egen utvinning, bearbetning och återvinning av de strategiska råvarorna skall identifieras och att dessa projekt skall åtnjuta dels snabba och tidsbegränsade tillståndprocesser, dels förbättrade finansieringsmöjligheter. Det senare skall uppnås genom bättre samordning inom ramen för befintliga finansiella resurser. Att

förslaget inte tillför några ytterligare finansiella resurser, vid sidan av eventuellt statligt stöd från enskilda medlemsstater, bäddar för ytterligare frågetecken kring förslagets möjligheter för att nå målen.

Förslaget innebär också att de strategiska projekten skall identifieras av en för ändamålet särskilt sammansatt *European Critical Raw Materials Board* som består av representanter för medlemsstaterna med EU-kommissionen som ordförande. Det är tveksamt huruvida det är denna konstellation som är bäst lämpad för att identifiera de projekt som har störst potential att säkra EU:s försörjning av strategiska och kritiska råvaror i alla led. En bättre och mer träffsäker metod vore att urvalet av de strategiska projekten i stället görs av marknadskrafterna tillsammans med näringslivet självt, inom ramen för de krav på hållbarhet med mera som anges i förslaget. Detta skulle begränsa risken för suboptimering och felallokering av begränsade resurser, vilket annars riskeras vid den politiskt och tjänstemannastyrda urvalsprocess under EU-kommissionens ledning som nu föreslås. Även i denna del av förslaget finns därför ett betydande frågetecken kring förslagets möjlighet att nå de uppsatta målen på ett effektivt sätt.

Specifika kommentarer

Listorna med kritiska och strategiska råvaror

I förslaget till förordning betraktas 30 råmaterial som kritiska, varav grupperna tunga respektive lätta sällsynta jordartsmetaller betraktas som ett material vardera. Huruvida ett råmaterial är kritiskt beräknas utifrån risken för brist samt materialets ekonomiska betydelse i EU. Beräkningsmodellen är robust, men samtidigt rigid och tar inte hänsyn till lokala eller andra variationer. Listan är därigenom, om än till stora delar relevant, delvis irrelevant för svenska förhållanden. Ett exempel är kalk – ett ämne som utifrån beräkningsmodellen knappast, för att inte säga omöjligt, skulle kunna klassas som kritisk, men som i hög grad är kritisk för svensk stålindustri.

I den pågående omställningen utvecklas också nya material och processer för att hantera just osäkerheter i tillgång till råmaterial. Det betyder att nya material kan bli kritiska för specifika tillämpningar som kan vara av stor ekonomisk betydelse för Sverige och svensk industri utan att för den skull kvalificera sig för en plats på listan.

Enkelt uttryckt skulle en lista över för Sverige kritiska råmaterial på vissa punkter gå utöver EUs. För Sverige och svensk industris omställning och utveckling är det därför mycket viktigt att en plats på listan över kritiska råmaterial blir ett tillräckligt, men inte nödvändigt, kriterium för att kunna få tillstånd till ut- och återvinning. Därmed är det av vikt att det i exempelvis preambeln klargörs att även utvinning och återvinning av råvaror som idag inte klassas som CRM/SRM har stor betydelse för EU:s industrier, jordbruk och samhällsuppbyggnad, och därmed ska kunna bedömas som överordnat allmänt intresse i tillstandsprocesser.

Förslaget till förordning tar också upp återvinning. För stålindustrin är stålskrot sedan ett sekel en viktig råvarukälla. Här är det viktigt att förordningens ambitioner harmoniseras med den lagstiftning som gäller för avfall – till exempel när det gäller transport

över landsgränser – så att återvinning kan ske på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt.

Tillståndprocesser

Vi välkomnar Kommissionens intention att åstadkomma effektivare och kortare tillståndprocesser för strategiska projekt, det är positivt med tidsramar för hur långa processerna får vara, men effektivisering av tillståndprocesserna bör gälla även för icke-kritiska och strategiska råmaterial. Anledningen är att för att lyckas med omställningen i tid så kommer även dessa material behövas, och dessutom kommer alla sektorer behöva utvecklas, byggas om, växa, parallellt. Omställningen sker inte i stuprör.

I en svensk rättslig kontext är det mycket svårt att förutse hur ett specialspår för vissa utvalda material skulle kunna fungera, och Jernkontoret ifrågasätter starkt om det är realistiskt att lösa inom ramen för provningar i mark- och miljödomstolen. Det skulle kräva att det så kallade specialspåret inte går in i den samlade svenska provningen, men detta behöver analyseras noggrant. Vi noterar också att Kommissionen öppnar upp för detta, under preambel 18, där sista meningen lyfter Kommissionens roll att stödja och därmed främja medlemsländers arbete för att effektivisera sina tillståndprocesser.

Vi tillstyrker "one stop shop" för att understödja, koordinera, och pröva ärenden.

Vi noterar att CRMA-förslaget lagts fram tillsammans med ett förslag till förordning om netto noll-industrin, och i likhet med CRMA så pekas även här ut vissa netto noll-teknologier (som i huvudsak utgör energi/el genererande aktiviteter) för att behandlas skyndsamt vad gäller tillståndsprövning. Vi bedömer att riskerna kopplade till ett sådant tillvägagångssätt är höga och kan i slutändan resultera i bromseffekter på helheten.

Harmonisering med övrig lagstiftning

Utöver själva tillståndprocessen så behöver även övrig existerande miljölagstiftning på EU-nivå harmoniseras med förslaget, vilket lyfts under avsnittet "*consistency with other EU policies*" på sid 4. Förslaget tydliggör dock inte hur harmoniseringen ska ske. Jernkontoret menar därför att man behöver identifiera och analysera hinder i EU-lagstiftningen och praxis på EU-nivå, såsom exempelvis:

- Existerande land- och vattenlagstiftning på EU-nivå som idag utgör hinder för att utveckla "*raw material value chain*", alltså lagstiftning för markanvändning, vattenavrinningsområden, och naturskydd, det behöver finnas möjlighet för undantag.
- Industriutsläppsdirektivet (IED) som är under revidering. Nya sektorer föreslås omfattas av IED, däribland gruvor. Kraven och därmed tillståndsgivningen i nya IED riskerar att bli mycket omfattande för att bedriva verksamhet, och dessutom ska verksamhetstillståndet uppdateras varje gång det kommer en ny så kallad BAT-slutsats.

Förslag om att deklarerar miljöavtryck

Kommissionen ska enligt artikel 30 ta fram regler för beräkning av miljöavtryck och bedöma i vilka fall som det är relevant att ställa krav på redovisning av miljöavtryck för kritiska råvaror. Vi ser positivt på att förslaget poängterar att industrin måste vara delaktig i framtagandet av metoder och att kraven på miljöavtryck inte ska orsaka onödig påverkan på handel eller om relevanta miljöaspekter hanteras i andra regelverk. Vi motsätter oss dock att kommissionen i delegerad akt ska besluta om olika klasser för miljöavtryck. Eftersom sådana klasser kan ha stor påverkan på marknad och handel bör det inte betraktas som icke-väsentlig del av lagstiftningen.

Råvaruförsörjning från tredje land

Det kommer sannolikt att dröja mycket länge innan EU kan bli självförsörjande på kritiska och strategiska råvaror, om det någonsin blir verklighet. Importen från tredje land har alltid varit och kommer även i fortsättningen att vara en mycket viktig källa för att säkra EU:s behov av råvaror. För att säkra och diversifiera denna import krävs att EU utvecklar och breddar sina handelsrelationer med tredje land. Förslaget inklusive Kommissionens meddelande tar upp ett antal förslag för att stärka handelsförbindelserna, såsom avtal om partnerskap, fler och utökade frihandelsavtal samt en *Critical Raw Materials Club* för likasinnade länder med syftet att stärka råvaruförsörjningen. Alla dessa förslag går i rätt riktning för att säkra EU:s råvaruförsörjning och i denna del har EU-kommissionen en viktig roll att fylla.

Jernkontoret

Annika Roos
Verkställande direktör